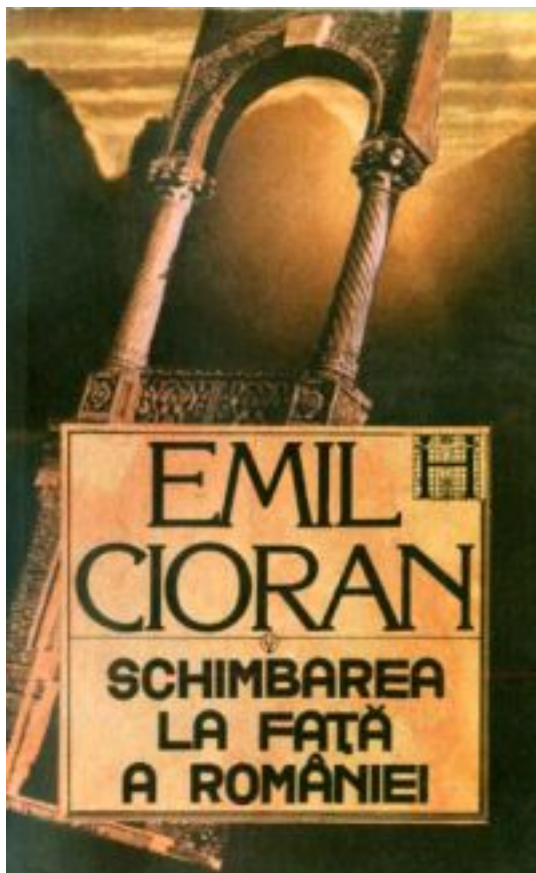

Închipuiți-vă un medic în cabinetul căruia intră un copil care abia începe să meargă copăcel. Medicul îl palpează, îl ascultă grăbit cu stetoscopul, îi ia pulsul și temperatura și apoi recomandă grav: electroșocuri.

Ca în mai toate scrierile lui din tinerețe, dr. E. M. Cioran este de precizie inegalabilă în diagnostic și catastrofal în tratament. Probele de viruși luate de la pacientul România sunt identificate cu o acuitate izbitoare. Când numește poporul român drept “popor de răzmerițe”, când soluționează dintr-o singură propoziție una din obsesiile noastre naționale (“Fatalismul este un amoralism al devenirii”) sau una din modalitățile noastre de (ne)lucru (“În România tipul omului inteligent și unanim simpatizat este chiulangiul sistematic”), când constată că avem un talent admirabil în a ține capul plecat și în același timp, a scuipa pe jos: “În genere, românii au prea multă umilință și prea puțină pietate față de lucruri”, când ne vede incapabili de utopie (ceea ce, de altfel, e salvator și nicidecum apocaliptic)”

Desfrâul începe să se manifeste abia când încep perorațiile pe tema unei “culturi a maselor” creată de muncitorime (?), sau a “conștiinței maselor”(??), când se lansează într-un nebun elogiul al forței și hemoragiei. Când nu sesizează nonsensuri (logice și ideologice) în propriile formulări: (ex. “Orice revoluție își are sursa în stomac; dar ea țintește înspre ultimele finalități ale spiritului”), când cel care avea să ofteze nu peste mult timp: “À quoy bon avoir quitté Coasta Boacii?” blestemă “naivitatea stilului comunitar”, când, uitând probabil de Lev Șestov (despre care spunea că l-a vindecat de orice certitudine) gâfâie: “la drept vorbind, nu există viziune microscopică, fiindcă fenomenele de mâna a doua n-au o valoare în sine, ele fiind fie pregătiri,

fie urmări ale fenomenelor centrale“. Când crede că “numai agresiunea cu stil a luat contur istoric“, uitând că stricnina nu poate mirosi a Christian Dior.

“Am apărat și am păstrat. Se cheamă acesta destin?” se răzvrătește Cioran. Și i s-ar putea răspunde firesc, fără apeluri la Noica: aperi când ești atacat. Încerci să păstrezi când știi că ești în pericol să pierzi. Iar când citești o propoziție precum “n-are nimic gotic religiozitatea autohtonă” nu poți decât să amuțești, fiindcă nu pentru sentimentul fecund al singurătății omului în lumea care l-a abolit pe Dumnezeu vrea Cioran catedrale gotice, turle, surle și trâmbițe, ci din orgoliu, protest și dorință de bufoniadă superioară. Marea seducție a lui Cioran, cel din Schimbarea la față a României, este aceea de a da cu barda în ceruri de pe poziții cvasireligioase.

Toate cele de mai sus rămân încă, într-o mai mică sau mai mare măsură, explicabile. Volumul lui Cioran devine însă fioros atunci când soluțiilor teoretice de mai sus autorul le găsește corespondent în realitate. Se aduce exemplul merituos al Franței, care a reușit, spre deosebire de noi, să se debaraseze de moarte și să creeze o “cultură fără spirit tragic”- răsplata pentru aceasta manevră de o deosebită inteligență fiind, bien sûr, foarte vitalul moment 1789. Și mai înfricoșător este exemplul Rusiei, când autorul te lasă să deduci că am avut mare noroc cu Lenin, că altfel nu mai citeam Dostoievski, ci vreun “existențialist” mongol. Când ne spune panegiric că la început de secol XIX, Rusia era în situația României – adică părăsea întunecarea și intra pe poarta istoriei – și că a ales soluția cea bună: “a ars etapele”. Probabil Cioran înțelegea prin această expresie că Rusia s-a născut, a căscat anarhist, a dezmeticire preț de un secol și apoi a pus de o horă mondială, cu strigături și balalaică, din care, altfel, nu ne-am revenit nici acum. Ține de inconștientă sau de vreo naivitate juvenilă (oricum, nescuzabilă) să faci elogiul Rusiei care la acea vreme era deja de mult consacrată drept stat criminal: “burgheziile lumii ar trebui să fie recunoscătoare Rusiei, fiindcă ea le-a învățat să moară la timp“.

Speranța lui Cioran? Funestă, dacă o privești după câteva decenii: “că un regim de dictatură ar putea arde etapele. Și că un regim de dictatură este absurd și criminal dacă nu arde etapele“. Regimul tânjit a venit în galop (în măsura în care tancurile pot avea o atare viteză) după numai câțiva ani, dornic să ardă și etape, și oameni și memorie, iar România (care “are enorm de învățat de la Rusia”) a scos caietul de notițe și s-a pus pe silabisit, timp de 45 de ani superistorici și subomenesti: u-re-se-se bas-ti-on al pă-cii e!

Nu cred că greșesc dacă spun că Schimbarea la față a României se fundamentează pe un paradox și pe o confuzie. Paradoxul este că Cioran, inapt cum era pentru orice alt discurs decât acela (direct sau camuflat) al morții – adică al porții către veșnicie sau neant (ambele la antipozii istoriei), nu visează decât războaie și imperii, pe care le intuiește ca semne ale unui vitalism salvator. Confuzia ar fi, cred, ideea că a fi în lume înseamnă a fi numai politic, ceea ce este eronat, exceptând sensul pe care i-l dă un Unamuno politiciii, adică tot cu oberliht înspre cer.

În cele din urmă, miza cărții este aceea de a afla dacă așa-zisa natura soporifică a istoriei

României se poate numi "moțăială milenară" sau, din contră, "adormire"? Firește, Emil Cioran optează pentru prima variantă, vrând ca frumoasa adormită să se scoale grabnic din pătuțeanu-i și să se apuce ambițios de aerobic. România să tragă de fiare, să facă mușchi. Bicepși, tricepși și deltoizi revoluționari. Vitaminizare cu istorie sângeroasă. Să alerge în maratonul timpului, ca să elimine prin transpirație toate toxinele de tip: dor, contemplare, "sentiment al ființei!"

Interesant cum Cioran, scriitor năruș și, nu-i așa, "specialist în problema morții" își varsă năduful pe absența noastră din timp, în timp ce Noica – filozof al culturii simte nevoia să scrie în luminoasele Pagini despre sufletul românesc despre norocul pe care l-am avut că nu am ieșit mai devreme în istorie: "Eternitatea românească despre care vorbesc este de acest tip. Nu o plenitudine istorică, nu realizări majore – pe care neamul nostru nici n-ar fi avut când să le înfăptuiască – dau garanția duratei; ci sentimentul că, în fond, există un plan față de care toată frământarea istorică este irosire și pierdere".

Nu este cumva lipsit de sens să iei în târbacă o țară pe motiv că nu a știut să fie istorică și din cauza celor privilegiați istoric, a celor care au făcut istoria? Pasivitatea milenară să fie oare bleagă maladivă, lene absolută sau sensul, semnul unei manifestări a vreunui simț al veșniciei? Dacă ai, ca Neagoe Basarab, răspunsul, îți mai e utilă speculația și rătăcirea de tine? Să fie doar o întâmplare că vorbele lui Cioran: "Tot ce nu e profeție în România este un atentat împotriva României" sau "În infinitul tristeții, România este un punct pe care încearcă să-l salveze deznădejdea mea", mi-au adus aminte de cele ale unui om situat într-un punct diametral opus (luând ca axă de reper lecturile, traseul de viață și ușa pușcăriei), Părintele Arsenie Papacioc: "te-am umilit, popor român, ca să am de unde să te înalț"?

Această carte, fără îndoială extraordinar de tonică, are totuși, citită la început de secol XXI românesc, un efect deprimant. Acest efect deprimant este cauzat de faptul că ștafeta discursului despre schimbarea la față a României a fost preluată și după 60-70 de ani, dar numai în formă, cu "mica" diferență că acum suntem informați că nu există propriu-zis o față (adică o identitate) a României, iar transfigurarea la care tânjește Cioran se cheamă de fapt "implementare" și nu vine din genurile ființei românești, ci dintre vrafurile de regulamente, ordonanțe, directive și avize scrise și nescrise ale structurilor supranaționale. Este imposibil să vorbești despre muntele Taborului atâta vreme cât crezi că națiunea este un concept istoric (da) care ambalează un nimic regional pretins specific (firește, nu), cultura este ceva determinat doar în timp, deci asamblabil și prelucrabil în imediat, iar cuvinte precum "destin", "menire", "trădător", "tragic" sau "sfâșiere" sunt glumițe interbelice. "Catedrala" este, cu tot cu golul ei, asumată de Cioran, iar nu transformată în mall, ca la cei recenți. Ceea ce mă face să cred că electroșocurile de conștiință sunt meritate mai cu prisos de către alți pacienți, dedați la supradoze de Prozacuri intelectualiste.

Scrisă de Silviu Man

SURSA: Bookblog.ro